

2000'Lİ YILLARIN EĞİTİM PROBLEMLERİNE 1920'LERDEN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: DEWEY'DEN BUGÜNE NE DEĞİŞTİ?

Murat BÜLBÜL *

Öz

Türkiye'de Cumhuriyet'in kuruluşundan beri eğitim alanında yenileşme ve değişim çabaları yaşanmaktadır. Henüz 1920'li yıllarda Atatürk tarafından yeni bir eğitim sisteminin kurulması için yurtdışından John Dewey gibi uzmanlar davet edilmiştir. Bu çalışmada Türkiye'deki günümüz eğitim problemleriyle, John Dewey'in 1924 yılında Türkiye'ye ziyareti esnasında ve sonrasında eğitim sistemimizle ilgili raporlarında yer alan öneriler karşılaştırmalı bir biçimde ele alınmaktadır. Raporadaki bulgular ve öneriler dikkatli bir biçimde değerlendirildiğinde, bunların yalnızca genç Cumhuriyetin hâlihazırdaki ya da kısa vadedeki sorunlarına ilişkin olmadığı, gelecekte yaşanması olası sorunları da kapsayacak biçimde ortaya kondukları görülmektedir. Çalışmada ele alınan günümüz eğitim sorunlarına bu perspektiften bakıldığında, birçoğunun nedenlerinin geçmişteki ve günümüzdeki ihmallere ve de Dewey gibi uzman kişilerin önerilerinin dikkate alınmamasına dayandığı sonucuna varılabilir. Yıllardır süregelen benzer eğitim problemlerinin çözülmesinde ve ülkenin geleceğinin daha fazla riske edilmesinden kaçınılmasında günlük siyasi kaygılar ve menfaatler bir kenara bırakılmalı, eğitim bilimleri alanında uzman kadrolar eğitilerek bakanlık merkez teşkilatından taşra teşkilatlarına kadar bakanlık örgütü içerisindeki tüm kademelerde görevlendirilmelidirler.

Anahtar Sözcükler: John Dewey, eğitim problemleri, 1924 raporu

Abstract

In Turkey, efforts of renewal and change in the field of education have been experienced since the foundation of Republic. Yet in 1920s, foreign specialists like John Dewey were invited by Atatürk to establish a new educational system. In this study, current educational problems in Turkey and recommendations in Dewey's report on our educational system during and after his visit to Turkey in 1924 are dealt with comparatively. Having evaluated findings and proposals in the report carefully, it is shown that these are not only related to problems of the young Republic at present or in short-term; but also these are put forward to comprehend problems which would likely be experienced in the future. Examining our current educational problems through this perspective, it may be concluded that reasons of most of them are based on negligence in the past and today, and ignorance of recommendations of specialists like Dewey. On solving the similar and long-running educational problems and avoiding jeopardizing the future of the country, daily political apprehensions and benefits should be abandoned and professional staff in the field of educational sciences should be educated and hired for the positions in Ministry of National Education.

Keywords: John Dewey, educational problems, 1924 report

Giriş

Türkiye’de eğitimin sorunları cumhuriyetin kuruluşundan beri sürekli gündemde kalacak şekilde tartışılmakta, çözümü için birtakım reform paketleri hazırlanmakta ise de benzer sorunların farklı yıllarda tekrar ve tekrar karşımızda çıkmasından da anlaşılacağı gibi kalıcı çözüm önerileri ortaya konmamakta ya da uygulanmamaktadır.

Osmanlı Devletinin çağın gerektirdiği değişim ve yenilikleri yakalayamayarak parçalanıp yıkılmasında eğitim kurumlarının yetersizliğinin ve geri kalmışlığının rolünü çok iyi bilen Atatürk, cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarından itibaren eğitimdeki reformlara öncelik vermiştir. Bunu gerçekleştirmek için yaptıklarından biri de döneminin önde gelen eğitimcisi ve filozofu John Dewey’i 1924 yılında eğitim sorunları ve reformlarıyla ilgili olarak Amerika’dan Türkiye’ye özel olarak davet etmesidir.

Dewey’in, Türkiye’yi ziyareti esnasında oluşturduğu bir ön rapor ve sonrasında ülkesinde döndüğünde hazırladığı geniş çaplı esas bir rapor ve Türkiye hakkında hazırladığı beş makale incelendiğinde; Dewey’in okulu toplumsal kalkınmanın merkezinde gören, ilerlemeci bir yaklaşımla o günün hatta günümüzün eğitim sorunlarına bile çözüm olabilecek birçok öneri getirdiği ve tespitler yaptığı görülebilir.

Bu çalışmada günümüz eğitim problemlerinin önemli bir kısmı ele alınarak, Dewey’in 1920’li yıllarda getirdiği çözüm önerileri karşılaştırılmalı olarak ele alınmakta ve o yıllardan günümüze nelerin değiştiği/değişmediği ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Eğitim Problemleri ve Çözüm Önerileri

Günümüzdeki eğitim problemleri ile ilgili hazırlanan çalışmalar incelendiğinde bu problemlerin eğitimin yaygınlaştırılmasından okullaşma oranlarının artırılmasına, öğretmen yetiştirme politikalarından öğretim programlarına, yönetim ve denetim sorunlarından Millî Eğitim Bakanlığının örgütlenmesine kadar uzayan geniş bir yelpazede ele alındığı ve günümüze değin bu problemlerin birçoğunun etkili ve kalıcı bir biçimde çözülemedikleri görülecektir.

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren 20. yüzyılın ortalarına hatta sonlarına kadar bu sorunların çözüme kavuşmamasında ülkenin siyasi yapısından kaynak yetersizliğine kadar geçerli ya da geçersiz birçok mazeret öne sürülebilir. Bununla

birlikte, Avrupa Birliğine giriş sürecinin hiç olmadığı kadar yoğun yaşandığı, bilgi çağının yaygın olarak hissedildiği ve eğitime bütçeden ayrılan kaynağın en yüksek orana ve miktara ulaştığı, yani ortaya konacak mazeretlerin en düşük düzeye inmesinin beklendiği 2000'li yıllarda bu sorunların halen yoğun olarak yaşanması düşündürücü bir gerçektir.

Bununla birlikte daha da düşündürücü ve çarpıcı olanı, birçok sorunla boğuşan 1920'li yılların savaştan yeni çıkmış, yorgun ve genç Cumhuriyetine yapılan eğitim alanındaki önerilerin, günümüz problemlerinin çözümü için hala geçerli olduğu ve hala tam anlamıyla uygulanmadığıdır.

Bu sorunlar ve çözüm önerileri aşağıda belirlenen bir sırayla ele alınacaktır:

1) Milli Eğitim Bakanlığı Örgütlenmesi ve Asıl İşlevleri:

a) MEB Örgütlenmesi: MEB'liği neredeyse içerdiği tüm okul türlerinin sayısı kadar birçok genel müdürlüğü ve birimi içerisinde barındıran oldukça hantal, merkeziyetçi ve verimsiz işleyen bir bürokratik örgüt görünümündedir. İlk olarak kendisini yeniden örgütlemeye muhtaç böylesine bir merkezi kurumun yönetilmesi denetlenmesi ve reform yapması mümkün değildir (Güvenç, 2004).

Dewey 1924'te MEB'in aşırı merkeziyetçi yapılanmasının, yerel ilgi ve girişimleri boğabileceğini, yerel ve farklı ihtiyaçları görmezden gelerek tekdüze bir eğitimi ülke genelinde yayabileceği tehlikesini vurgulamıştır. Bunun yanı sıra böyle bir sistemin tahakküm ve despotluğa yol açabileceğini, bakanlığı asıl amacından saptırarak gereksiz kırtasiye işlerine boğabileceğini ifade etmiştir.

Bunların önüne geçilmesinde, bakanlığın idari işleri yerel eğitim birimlerine devrederek ayrıntıya boğulmamasını daha çok düşünsel ve ahlaki rehberlik yapması gerektiğini önermiş ve bu şekilde Türkiye eğitimi için bakanlığın diktatöryal bir merkez olmaktan çıkıp bir esin kaynağı ve bir rehber hâline geleceğini söylemiştir (Dewey, 1924). MEB'in günümüzdeki yapı ve işleyişi göz önüne alındığında bu iki alternatiften hangisine yöneldiği acilen sorgulanması ve tedbir alınması gereken bir durumdur.

b) Eğitim Yayınları: Eğitimle ilgili yayınların okullara ulaştırılması, bunların öğretmenler tarafından sistematik olarak takip edilmesi ve öğretmenlerin teşvik edilmesi için bakanlığın hâlihazırda kapsamlı bir düzenlemesi mevcut değildir. Yalnızca en asgari düzeyde MEB mevzuatındaki değişikliklerin yayımlandığı ve öğretmenlerin imza karşılığında okumasının zorunlu olduğu Tebliğler Dergisi ve

bazı derslerin öğretmen kılavuz kitapları okullara gönderilmiştir. Ancak öğretim programlarının ve yöntemlerinin çağın ihtiyaçlarına göre sürekli yenilendiği, okul-aile-toplum ilişkilerinin gittikçe karmaşıklaştığı ve okuldan taleplerin gittikçe arttığı günümüzde öğretmenlerin yalnızca yasal düzenlemeleri içeren Tebliğler Dergisi'ni ve kılavuz kitapları okumalarının yeterli olmayacağı açıktır. Zaten bu anılan yayınları da herhangi bir tartışma ve paylaşma ortamı oluşturmadan ve sağlıklı bir takip sistemi kurmadan öğretmenlerin okuyup ne düzeyde değerlendirdikleri de ayrı bir konudur.

John Dewey daha o yıllarda bu eksiklikleri görerek ilerici ve etkili okulların uygulamalarıyla ilgili olarak yabancı yayınların Türkçeye çevrilmesi ve bakanlığın ilgili biriminin buna benzer yayınların öğretmenler tarafından talep edilerek, oluşturulacak tartışma ve okuma gruplarıyla, araştırma kulüplerinde tartışmalarını sağlayacak düzenlemeleri ve önlemleri yerine getirmesi gerektiğini söylemiştir.

Bu yayınlar ve eserlerin sadece yazılı olarak basılmış matbu dokümanlar değil, aynı zamanda öğretim materyalleri ve ders gereçlerinden, organizasyonu ve iç düzeniyle örnek oluşturabilecek okulların resimleri olabileceğini de belirtmiştir (Dewey, 1924).

Günümüz teknoloji ve bilişim çağında değil yabancı ülkelerdeki ya da farklı illerdeki, aynı il ve ilçe içerisindeki örnek uygulamaların bile paylaşımının oldukça yetersiz olduğu ve hâlâ eğitimde bazı alanlarda yapılmaya çalışılan reformların bir türlü yaygınlaştırılmadığı düşünülecek olursa bu önerinin yerine getirilmesinin çok daha önemli olduğu ortaya çıkacaktır.

c) Kütüphane faaliyetleri: John Dewey, hazırladığı raporda gençlere okuma alışkanlığının kazandırılması için her okulda faal bir kütüphane merkezi olması gerektiğini ve okul inşaatları yapılırken planda öncelikle okul kütüphanesinin düşünülmesi ve bakanlığın ilgili biriminin bu konulardaki faaliyet alanını genişletmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bunun yanı sıra okul kütüphanelerinin yalnızca öğrencilere değil halka da açık olması gerektiğini eklemiş ve kütüphanelere kitap konulmasından daha çok bunların dağıtımının ve okunmasının sağlanmasının önemli olduğunu söylemiştir.

Günümüzde halk kütüphanelerinin nicelik ve nitelik bakımından yetersizliği bilinmektedir. 2006 yılı itibarı ile ülke genelindeki kütüphanelerin sayısı yalnızca 1179'dur. (KYGM, 2007). Ülke nüfusunun ise aynı yıl itibarı ile 74.530.959 (www.nvi.gov.tr) olduğu göz önüne alınırsa yaklaşık 63215 kişi için yalnızca bir kütüphanenin olduğu görülebilir. Bu nedenle sayıları gittikçe artan okulların bir

kütüphane işlevi görmesi hem bu eksikliği giderecek hem de okul-toplum bütünleşmesine öncülük edecektir.

Okul kütüphanelerine günümüzde bakıldığında çevredeki halk bir kenara öğrencilerin bile ihtiyaçlarına cevap vermediği, okullarda kütüphanenin geliştirilmesi ve öğrencilerin etkin olarak kullanımının açılmasının genelde gerçekleştirilmediği rahatlıkla görülebilir. Bunu bizzat öğrencilerin değerlendirmeleriyle ortaya koyan araştırmalar da mevcuttur (Bülbül, 2005).

MEB'in günümüzde bu konuda yayınladığı yasal mevzuatlar dışında dikkate değer bir tedbir almadığı ve teşvikte bulunmadığı en rahat bir şekilde bakanlığın resmî internet sitesinde konuyla ilgili bir araştırma yapılarak bile görülebilir. Okulların bilişim teknolojileriyle donatılmasının ve internet bağlanması sağlanmasının öğrencilerin okuma alışkanlığını kazandırmasında yeterli olamayacağı artık görülmelidir.

d) Okul İnşaatları ve Mimarisi: Dewey, okul binalarının mimarisine raporunda ayrı bir bölüm hazırlayarak okulun bina yapısı ile orada uygulanan eğitim ve okul disiplin yöntemleri arasında sanıldığından daha çok bir ilişki olduğunu belirtmiş; inşaatların planlanması aşamasında sıradan bir mimarın öğretmenlere ya da bu konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmayan kişilere danışarak işe başlamasının doğru olmayacağını söyleyerek bu yolla eğitim ihtiyaçlarını karşılamaktan daha çok okulun dış görünüşüne para harcanacağını ifade etmiştir. Bunun yanı sıra bakanlığın asli işlevlerinden biri olarak da Dewey, okul binalarının eğitim amaçlarıyla uyumlu hâlde inşası için bu alanda önce kabul edilen ülkelere bu alanda uzman bir komisyonun gönderilerek oralardan örnekler almalarını ve sürekli olarak bu ülkelerdeki gelişmeleri takip etmelerini, bakanlığın bu iş için bütçeden pay ayırması gerektiğini de raporunda belirtmiştir (Dewey, 1924).

Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan okul binalarının oldukça estetik ve güzel olmasına dikkat edilmiş; fakat ilerleyen yıllarda bu özen eskisi kadar gösterilmemiştir. Bakanlık son yıllarda okul inşaatlarında estetiği, kaliteyi ve dayanıklılığı ön plana çıkartılması yönünde kararlar almıştır (Arslan, 2004). Dewey'in önerileriyle, cumhuriyetin ilk yıllarında önem verilen okul binalarının inşasının günümüzde gecikmeli de olsa tekrar ele alınması sevindiricidir. Yalnız alınan kararların kulağa hoş gelmesinden çok daha önemlisi bu kararların uygulamaya geçmesidir. 2004 yılında bu kararı alan bakanlığın ilerleyen yıllarda buna ne kadar dikkat ettiği dikkate değer bir araştırma konusu olabilir.

Bütün bir ulusu yaralayan 17 Ağustos 1999 depreminde yıkılan ya da ağır hasar gören birçok okul binasının olduğu ve de hâlâ binlerce okulun içlerindeki on binlerce öğrenciyle herhangi bir deprem karşısında yüksek orandaki yıkılma riski düşünüldüğünde (<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=196082>) okul binalarından estetik ve çağdaş eğitimin verilebileceği binalar olmaları beklentisi hâlâ yakalanamamış bir hedeftir. Bakanlık henüz daha okul binalarının sağlamlık ve dayanıklılık sorununu bile tam olarak çözememiştir.

Ayrıca bakanlığın 2005 yılından itibaren okul binalarıyla ilgili olarak planlayıp uygulamaya koymaya çalıştığı şeylerden en önemli iki tanesi “okullara reklâm panosu konulması” (<http://www.halklailiskiler.com.tr>) ve de okul öncesi, ilköğretim, lise, meslek, özel eğitim okulları aynı arazi üzerinde inşa edildiği “dev eğitim kampüsleri”dir (<http://arsiv.sabah.com.tr/2005/02/07/gnd118.html>). Bu iki uygulama da bazı yönleriyle oldukça eleştiri almaktadır. Bununla ilgili olarak konunun uzmanı Prof. Dr. Şengül Öymen Gür, “Sümer Tapınaklarından Küresel Tapınaklara” adlı yazısında şunları söylemektedir:

“Mega projeler, devletin çok değerli bir nüfus grubunu toplumsal gerçekliklerden gerek sosyal ve gerekse fiziksel anlamda koparma çabaları olarak görünmektedir. Bu anlamda Osmanlı iyimserliği ve romantizmiyle uzlaşmadığı gibi Komünist Rusya’nın dahi uygulamaya kalkmadığı kadar tek tipleştiricidir. Okul duvarlarının dev reklâmlara açılma fikri ile birlikte düşünüldüğünde ise eğitim binalarının küresel merkez ve merkezci kere hizmet edeceği; tüketimin doğrudan kendi medyası olacağı açıktır. Çocuklarımızı televizyon reklâmlarından ve bazen uzun bir ömre yayılan kışkırtıcı etkilerinden uzak tutabilmek için didindiğimiz bir çağda reklâmı eğitimin ayrılmaz bir parçası haline getirmek de neyin nesi? Osmanlı’nın seyyar satıcıları dahi okullardan uzak tutma çabalarını anımsarsak, geçmiş bile özler olmak iyice acı! Nereden nereye? Sümer tapınaklarından küresel tapınaklara...”(Gür, 2005)

Yukarıdaki ve benzer görüş ve öneriler dikkate alındığında okul binaları üzerinde yapılacak bu tür projelerde aceleci olunmaması ve konuyla ilgili uzman görüşlerinin alınması yerinde olacaktır. Çünkü okullar birer ticaret kurumu değil eğitim kurumlarıdır...

2) *Öğretmenlerin, Okul Yöneticilerinin ve Denetçilerin Konumları ve Yetiştirilmeleri:*

a) *Öğretmenler:* Dewey’in 1924 yılının Türkiye’inde öğretmenlerle ilgili tespit ettiği hususlarda öncelikle zeki ve becerikli gençlerin öğretmenlik mesleğine

çekilmesi gerektiği vurgulanmış, bunun da ancak acilen iyileştirilmesi gereken bir ücret politikasıyla gerçekleştirilebileceğini vurgulamıştır. Bunun yanında ek tedbirler olarak öğretmenlerin ulaşım araçlarından indirimli olarak yararlanması ve konaklama ihtiyaçlarının yerel yönetimlerce oldukça makul ücretlerle sağlanması gerektiği gibi hususların da altını çizmiştir. Bu mali sorunun aşılmasında önerdiği mali çözüm ise hazineye ait boş arazilerin gelirlerinin okullara bırakılması olup bu gelirlerin ülke geliştikçe artacağını da vurgulamıştır (Dewey, 1924).

Bir çözüm önerisi olarak farklı açılardan tartışılacak bu öneri de aslında üzerinde durulması gereken husus okulların finansman problemlerinin çözümünde yerel kaynakların harekete geçirilmesidir. Mali yapısı itibarıyla aynen yönetim yapısı gibi merkezîyetçi bir kimlikte olan bakanlığın, okullara finans kaynağını ulaştırana kadar birçok ara kademedede bu kaynağın geçişi hem gecikmelere neden olabilmekte hem de bazen yönü değişebilmekte, kısacası verimliliği azalmaktadır. Bunun önüne geçilmesinde bir çözüm olarak okul merkezli bir bütçe ve yerel kaynakların en etkin bir biçimde harekete geçirileceği mali bir yapılanma düşünülebilir.

Öğretmenlerin konaklanmasına da değinerek öğretmenlerin mümkün olduğunca okula ve öğrencilere yakın yerlerde konaklanmalarının sağlanmasını güçlü bir biçimde vurgulamakta ve öğretmenlerin ilerici hayat tarzının yerleşim yeri üzerinde olumlu etkileri olacağını ve öğrencilerin sosyal hayatıyla sıkı bir bağ kurulacağını kaydetmektedir.

Öğretmenlerin yetiştirilmesi hususunda da Dewey, öğretmen okullarının üzerinde özellikle durmaktadır. Bu okulların kalitesinin yükselmesi gerektiğini belirtirken ülkenin en iyi öğretmenlerin bu okullarda görev almalarını belirtmiş ve okulun bina, okul bahçesi ve eğitim araç-gereçleri bakımından model olacak nitelikte olması gerektiğini vurgulamıştır. Diğer bir belirttiği husus ise bu okul öğretmenlerinin karşılıklı anlaşma yoluyla en azından 5-6 yılda bir yabancı ülkelere gönderilerek bilgi ve tecrübelerinin arttırılmalarıdır. Bu uygulamayı devam ettirecek bir finans programının oluşturulmasını da önerilerine eklemiştir. Adı geçen sistematik bir program günümüzde uygulanmamakta olup, öğretmen okulların belirtilen hususlarda ne düzeyde model oluşturduğu, ya da en kaliteli öğretmenlerin oralarda görev aldıkları konusu ayrı bir araştırma konusudur.

Yeri gelmişken MEB tarafından yurt dışına öğrenci gönderilmesi konusu da bu bağlamda ele alınmalıdır. 1416 sayılı Yasa'ya göre MEB tarafından yurt dışına öğrenci gönderilmesinin asıl amacı, üniversiteler için öğretim üyesi yetiştirmektir.

Diğer bir deyişle, MEB kendi olanaklarını üniversiteler için kullanmaktadır. Öğretim üyesi yetiştirmek için yurt dışına öğrenci gönderme olanağını 2547 sayılı yasa sağlamasına karşın, MEB bu olanağı merkez ve taşra örgütünde gereksinim duyulan uzmanlık alanları için kullanmamaktadır. Tabii bu durum MEB personelinin yetiştirme olanaklarını kısıtlamakta ve ileri ülkelerdeki eğitim alanındaki değişim ve yenilikleri sürekli oldukça geriden takip etmesi gibi bir sonuca neden olmaktadır (Tuzcu, 2003). Bu konu verimlilik açısından da ele alınırsa, MEB'nin, yurtdışına gönderdiği lisansüstü öğrencilerin geri dönüş oranları yurtdışına lisansüstü öğrenci gönderen diğer kurumlarla karşılaştırıldığında düşük kalmaktadır. Bu oran 2006 yılı itibarıyla % 52 düzeyindedir (YÖK, 2007). Buda göstermektedir ki, olanaklarını yurtdışında kendi uzman personelinin yetiştirme konusunda kullanmayan bakanlık, üniversitelere akademik personelin sağlanması amaçlı yaptığı çalışmada da çok verimli sonuçlar alamamaktadır.

Dewey burada bu konuyla ilgili oldukça önemli bir tespit daha yaparak eğitim alanında yurtdışına gönderilecek kişilerin mesleki alanda tecrübesiz kişiler olmasındansa alanlarında deneyimli personelin gönderilmesinin daha uygun olacağını belirtmiş, bu şekilde bu kişilerin dış ülkelerdeki uygulamaları körü körüne taklit edilmesinin önüne geçileceğini de ayrıca belirtmiştir (Dewey, 1924). Yıllar önce yapılan bu önerinin dikkate alınmamasının acı bir sonucunu Özdemir (2007) çarpıcı bir biçimde şöyle anlatmaktadır:

Yazar, 1995 yılında MEGEP'te Amerikalı bir danışman ile birlikte MEB Hizmet İçi Eğitim Daire'sinde Türk Eş Uzman olarak çalışmıştır. Burada görevli Amerikalı uzman Lowell Hedges bir köy okulunu görmek istediğini söylemiştir. Yazar da yakın ve müdürü öğrencisi olması münasebetiyle Hedges ile birlikte Ankara, Kazan, Çimşit köyüne okul ziyaretine gitmiştir. Okula vardıklarında Hedges'in ilk sorusu burası kışın nasıl ısınıyor sorusu olmuştur. Yazar da bunu okul müdürüne sormuştur. Okul müdürünün ısınmıyor cevabı üzerine Hedges başını sallayarak ben de öyle tahmin etmiştim diyerek bu okul Arizona tip projesi bir okuldur. Arizona sıcak olduğu için serin olsun diye tasarlanmıştır diyerek taklitçiliğimizin bu boyutlara varmasını acı bir şekilde yüzümüze vurmuştur.

Dewey, ayrıca Türk köy hayatının gereksinimleri de göz önüne alınarak öğretmen okullarının çeşitlendirilmesini ve kırsal hayatı öğrencilerin tanımasını sağlayacak yerlerde de öğretmen okullarının açılması gerektiğini söylemiştir. Köylülerin ve çiftçilerin gereksinimleri göz önüne alınmadan öğretmenlerin yetiştirilmelerinin oldukça teorik ve skolâstik olacağını belirten Dewey, böylece genç öğretmenlerin mesleklerinde başarılı olamayacaklarını ve köy hayatından

uzaklaşmalarının gerçekleşeceğini söylemiştir. Bunun yanı sıra köylülerin ihtiyaçları göz önüne alınmadan genel eğitimin yaygınlaştırılıp zorunlu hale getirilmesinin toplumsal problemlere yol açacağını da belirtmiştir (Dewey, 1924).

Bu önerilerin günümüzde hayata geçirilmemesinin istenmeyen bazı sonuçlarının ortaya çıktığı gözlemlenebilir. Orta ve yükseköğrenimini çoğunlukla şehir merkezlerinde aldıktan sonra köylere ataması yapılan öğretmenlerin, çiftçi ve köylülerin gereksinimlerine ve yaşamlarına yabancı olmasından dolayı ne gibi problemler yaşadıkları ile ilgili yapılacak bir araştırmanın çarpıcı sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Ayrıca zorunlu eğitimin süresinin uzatılmasıyla birlikte, kırsal kesimlerde özellikle okula başlayıp daha sonra devam etmeyen kız öğrencilerin istatistikî bilgilerini bakanlığın kamuoyuyla paylaşması bizlere çarpıcı sonuçlar verebilir. Tabii bu durumun oluşmasında köylülerle bütünleşmekte yetersiz kalan öğretmenlerle ilgili bir araştırma, varsa böyle bir durumun nedenleriyle ilgili bize ipucu verebilir.

b) Okul Müdürleri: Okul müdürlerinin mesailerini ağırlıklı olarak öğrenci ve eğitim işlerine harcamaları gerektiğini, eğer mümkünse özellikle büyük okullarda paranın harcanması, yatırım ve tadilat işleri için ikinci bir müdürün görevlendirilebileceğini de söylemiştir. Hâlen güncel sayılabilecek bu çözüm önerisinin işletme ve mühendislik fakültesi mezunlarına öğretmenlik yaptırılan bir ülkede niye uygulanmadığı ayrı bir soru işaretidir.

Bunun yanı sıra okul müdürlerinin yerlerinin çok ani ve sık bir biçimde değiştiğini ifade etmiş, bu değişikliklerinde ders yılı başlangıcından hemen önce idarecilere bildirilerek bu durumdan hem okulun hem idarecilerin ve hem de ailelerinin zarar gördüğünü dile getirerek bu durumla ilgili tedbirlerin bir an önce alınması gerektiğini de belirtmiştir. Ayrıca okul idarecilerinin yetiştirilmesi için yüksek okullar açılması gerektiğini özellikle belirtmiştir.

Aslında okul müdürlerinin eğitim yönetimi ve davranış bilimleri konusunda akademik alma gereklilikleri bu yolla da bilgiyi yönetebilen, değişime açık ve liderlik özellikler baskın bireyler olmaları önceden beri dile getirilen bir konudur (Açıkalın, 1998:6; Bursalıoğlu, 2002:6).

Eğitim yöneticilerinin ve denetçilerinin yetiştirilmesiyle ilgili olarak MEB'in bugüne kadar belki de attığı en ciddi adım bakanlık bünyesinde 1991 yılında başlayan Millî Eğitim Akademisi kurma çalışmalarıdır. Uzun yıllar geçmesine rağmen günümüzde bile hâlen hayata geçirilemeyen akademinin 2004'te açılması tekrar gündeme gelmiş bizzat bakanlık düzeyinde açıklamalar yapılmış ama bu çalışma sonuçsuz kalmıştır (Alıcı, 2004).

Günümüze dönecek olursak seksen küsur yıl sonra okul yöneticilerinin yetiştirilmelerinin ve atamalarının hâlen akılcı, bilimsel ve sistematik bir yolla yapılmadığı, MEB'in çıkardığı pek çok yönetici atama yönetmeliğinin son yıllarda gittikçe artış gösteren bir şekilde ilgili hukuk dairelerinden döndürülerek iptal edildiğini görmekteyiz. Bu durum sürekli olarak okulların kısa dönemli aralıklarla farklı idarecilerin yönetimi altında kalarak kurum kültürlerinin tam olarak oluşmamasına ve bozulmasına yol açmakta, ayrıca her bir atama ve bu atamaların iptalinde de tayin olan kişilerin gittikleri yeni görev yerleri için yolluk ücretleri aldığına ve bunun da zaten kısıtlı bir bütçeye sahip olan bakanlığın kaynaklarının israfına neden olmaktadır. Bu şekilde yapılan atamaların tabii ki devlet kurumlarına ve sürekli değişen okul yöneticilerine karşı kişilerde güvensizlik oluşturduğu açıktır.

İlginç olan ve düşünülmesi gereken bir başka nokta da, okul yönetimlerinde ciddi darboğazları oluşturması muhtemel böylesine artarda devam eden karşılıklı atama-iptal etme eylemlerine John Dewey şahit olsaydı, yapılan bu icraatlar hakkında nasıl bir değerlendirme yapacaktı...

c) Denetçiler: Eğitim müfettişlerinin yetiştirilmeleri ve görevlendirmeleriyle ilgili hususlar Dewey'in raporunda dikkat çeken ve üzerinde durulan bir başka konudur. Dewey, okul müdürlerini yetiştiren bir yüksekokul kurulması önerisini müfettişlerin yetiştirilmesi için de dile getirilmektedir. Günümüzde müfettişlerin mesleğe kabul edilme ölçütleri göz önüne alındığında, bu alanla ilgili lisansüstü düzeyde üniversitelerde programlar mevcut olmasına rağmen bakanlık tarafından böyle bir programı bitirme gerekli görülmemekte ve hem ilköğretim müfettişliği hem de bakanlık müfettişliği için öğretmenlikte belli bir kıdem yılını bitirme temel şart olarak yeterli görülmektedir. Yönetim ve denetim biliminin teorilerinden, ilkelerinden ve de uygulamalarından habersiz mesleğe başlayan bu kişilerin, kendilerinden önce göreve başlayan müfettişlerin ön gördüğü çizgide yetişip bunun ötesine büyük oranda geçemeyecekleri açıktır. Bu da okullarda bulunan yönetici ve öğretmenler için rehberlik yapmaktan çok hata bulmaya yönelik davranan klasik müfettiş imajının hâlen değişmemesinin en büyük nedenlerinden biri olabilir (Yıldırım, 2000).

Oysaki üniversitelerde öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin giriş puanları belki de hiç olmadığı kadar yüksek hâle geldiği ve oldukça zeki gençlerin öğretmenliğe yöneldikleri görülmektedir. Bu öğretmenlerden bir kısmı -bakanlığın lisansüstü eğitimin bazı avantajlarını kısıtlayan ve bu konuda öğretmenlerin yönelmesine engel teşkil edebilecek uygulamalarına rağmen- lisansüstü eğitimlerine

tamamlamakta/tamamlamış bulunmaktadır. Bunlara rehberlik yapacak müfettişlerde lisansüstü eğitim şartının aranmaması oldukça düşündürücüdür.

Dewey ayrıca bütün bu andığımız sorunların oldukça ötesinde olarak tüm bir teftiş sistemini sorgulayarak ileride olması muhtemel bazı sorunları tespit etmiş ve günümüzde uygulandığı takdirde oldukça rasyonel olarak değerlendirilebilecek bazı çözüm önerileri sunmuştur. Bu önerileri kendi ifadeleriyle sunacak olursak;

“Eğitim Bakanlığı’nın yapması gereken türden işlere bir başka örnek de verilebilir. Müfettiş sayısının arttırıldığı mevcut teftiş sisteminin görevi, Bakanlığı önceden belirlenmiş olan standartların gereklerini en iyi şekilde yerine getirip getirmedikleri, öğretmenlerin hazırlanması ve binalarla araç gereçlerin durumu hakkında sürekli bilgilendirmektir. Fakat personel sayısı bu amaca hizmet edecek kadar arttırılsa bile, mevcut personel yapısıyla bakanlığın Türkiye eğitim sisteminin düşünsel rehberi ve esin kaynağı olması hedefi gerçekleştirilemez. Zira bu müfettişlere ek olarak, görevleri okulların durumunu ve faaliyetlerini Ankara’da bakanlığa bildirmekle sınırlandırılmamış, değişik bölgelerdeki okulların öğretmen ve yönetici kadrolarına okul araçları ve eğitim yöntemlerinin iyileştirilmesi için gerekli uyarılarda bulunacak gezici danışman müfettişlerde oluşturulmalıdır” (Dewey, 1924).

Bugün ise teftişle ilgili tartışılan konuların öncelikli olarak eğitim odaklı olmasından daha çok, çift başlı teftiş sisteminin yapısı ve işlerliği ön plana çıkmaktadır. Denetim sisteminin bir ucu olan ilköğretim müfettişlerini temsil eden kuruluşlarla bakanlık müfettişliği teşkilatının, birinin diğerinin haklarına sahip olmaya ve diğerinin de sahip oldukları statüyü kaybetmeme yönelik tartışmalara odaklandığı görülebilir.

İçinde bulunduğumuz 2000’li yıllarda hâlen demode bir teftiş sistemiyle varlığını sürdürmeye çalışan eğitim sisteminde (Pınardağ, 2008) ve yetkililerin bir türlü sorunlarını gerçekçi olarak çözmeye yanaşmadığı bir ülkede neredeyse kehanet derecesine çıkan kestirimleri içeren Dewey’den aktarılan bu ifadelerle ilgili yorumlar konuyla ilgili olan okuyuculara bırakılmaktadır...

3) Okul Sistemi ve Ders Programları

Raporunda okulların ilköğretimden yükseköğrenime kadar bir bütün hâlinde ele alınması gerektiğini belirten Dewey, her bir eğitim kademesinden mezun olan öğrencilerin gözle görülür bir avantaj elde etmeleri gerektiğinin altını çizmiştir.

Raporunun ilköğretimle ilgili bölümünde ders müfredatının ülkenin çeşitli bölgelerine ve özellikle de ekonomik ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesi gerektiğini ifade etmiş, derslerin yaşamla ilişkilendirilmesi gerektiğini de vurgulamıştır.

Kırsal bölgelerde okulların açılma ve kapanma zamanlamasının bölgenin ekonomik koşulları göz önüne alınarak belirlenmesi gerektiğini söylemiş, kâğıt üzerinde kalıp işlevsel olmayan bir sistem yerine çocukların devamlılığını en üst düzeye çıkararak bir yol izlenmesi gerektiğini belirtmiştir (Dewey, 1924).

Kalkınmakta olan ülkelerde yeni programların uygulanmasında öncelikle hâll edilmesi gereken konu yeni bir şey icat edilmesine odaklanılmasındansa, bu programın adaptasyonu ve kurumsallaştırılmasıdır. Yani sorun öncelikle teknik değil, yönetseldir (Rondinelli ve diğerleri, 1990:15). Yenilenen programın okullarda uygulanması içinde bu çalışmanın öğretmen, yönetici ve denetçilerin konuları ve yetiştirilmeleriyle ilgili bölümlerinde belirtilen hususlara öncelik verilmesi gerekmektedir.

Bugün eğitim sistemine bir göz atıldığında ilköğretim okulu mezunu olup okuma-yazma sıkıntısı çeken bireylere rastlandığı, belirli kademelerde merkezi sınavlara girip de sıfır puan alan öğrencilerin varlığı herkesçe bilinmektedir. Bu durum raporun ilgili bölümünde her kademe mezunlarının gözle görülür avantaj elde etmesi gerekliliğiyle açıkça çelişmektedir.

Kırsal bölgelerdeki okulların açılması zamanı şehir merkezindeki diğer okullarla aynıdır. Çocuklarını okula göndererek ailelerin bir vazgeçme maliyetiyle karşı karşıya olduğu bilinen bir gerçektir; bu nedenle birçok öğrencinin okulların başlamasından çok sonra ancak okula devam edebileceği beklenen bir sonuçtur.

Orta dereceli okullar içinde Dewey bu okulların gençlere yüksek öğrenimin kapısını açan bir kurum olmanın yanı sıra doğrudan çocukların yaşamsal ihtiyaçlarına hitap edecek programları ve eğitim yöntemlerini içermesi gerektiğini de belirtmiştir. Ayrıca yüksek öğrenim kurumlarının her kademedeki gelen orta öğrenim mezunlarının eksikliklerini giderecek programlara da yer vermeleri gerektiğini söylemiştir. İlerleyen bölümlerde özellikle bazı şehirlerde fen biliminin ve yabancı dil eğitiminin ağırlıklı olarak verildiği okulların açılmasını önermiş, bu dillerin seçiminde konjektüre uygun olarak hareket edilmesini önermiştir.

Birden fazla dersin aynı öğretmen tarafından okutulabileceği önerisi de raporda mevcuttur. Böylece öğretmenlerin ders doldurmak için hem birden çok okula gidip okulla olan bağlılıklarının zayıflamasına engel olunacak hem de birbirinden çok fazla ayrılan derslerin öğrencilerce bir bütün olarak görülmesi

sağlanacaktır. Buna örnek olarak da tarih ve coğrafya derslerini vermekte ve bu iki dersin aslında sanıldığından çok daha ilişkili olduğunu, bu yüzden ders esnasında bu iki dersi kaynaştırabilecek öğretmenlerce verilmesi gerektiğinin altını çizmiştir (Dewey, 1924).

Özellikle genel ortaöğretimin mevcut hâli düşünüldüğünde öğrencilerin neredeyse tamamen derslere mezuniyetleri sonunda girecekleri çoktan seçmeli bir test sınavı olan ve yazı yazma ve problem çözüme becerilerini geliştirmeye yeterince katkısı olmayan ÖSS'ye göre hazırlandıkları bilinen bir gerçektir. Bu durum ayrıca öğrenciye boş zaman bırakmayarak sanat ve spor alanındaki yeteneklerini geliştirmesini de engellemektedir (Tekeli, 2004:25). Orta öğretimin bu hâliyle öğrencilerin yaşamsal ihtiyaçlarına cevap verecek programları sunmasını beklemek çok da isabetli olmayacaktır.

Ayrıca yabancı dil ağırlıklı olarak eğitim veren okulların müfredatlarındaki ve ders kitaplarındaki son düzenlemelerle bu amaca artık ne kadar hizmet ettiği/edeceği araştırılmalıdır. Bunun yanı sıra bilim adamı yetiştirme amacıyla açılan fen liselerinin günümüzde amaçlarında belirtilen “matematik ve fen bilimleri alanlarında gereksinim duyulan üstün nitelikli bilim adamlarının yetiştirilmesine kaynaklık etme”, “öğrencileri araştırmaya yöneltmeyi, bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile yeni buluşlara ilgi duyanların çalışacakları ortamı ve koşulları hazırlama” ve de “yeni teknolojileri kullanabilen, yeni bilgiler üretebilen ve projeler hazırlayabilen bireyler yetiştirme” amaçlarına ne düzeyde hizmet ettikleri son yıllarda hazırladıkları proje sayısı ve mezunlarının hâlihazırdaki durumu araştırılarak öğrenilebilir.

4) Sağlık ve Temizlik

1924 yılının genç Türkiye'sinde özellikle görülen bulaşıcı hastalıkların önlenmesi hususunda tedbirler alınması gerektiğini söyleyen Dewey, bu tedbirleri okullarda dağıtılmak üzere el kitapçıkları hazırlanması, okullarda konferanslar verilmesi ve daha birinci sınıflarda sağlık üzerine söyleşiler yapılması biçimindeki örneklerle açıklamıştır. Sağlık konusunda bilgili genç bayanların evleri dolaşarak bu konularda bilgi verebileceğini ve de cinsel konularda da eğitim verilmesi gerektiğini de eklemiştir (Dewey, 1924).

Okullardaki sağlık sıkıntısı TBMM tutanaklarına geçecek şekilde 22 Nisan 2006 da bir Bingöl'den gelen öğrenci tarafından şu sözlerle dile getirilmiştir: “Yatılı ve pansiyonlu okullarda sağlık personeli bulunmamaktadır. Sağlık personelinin

olmaması, okullarda yatılı olarak kalan öğrenciler için bir sıkıntıdır. Bu öğrencilere acil durumlarda ilk müdahale yapılmamakta, bu da ciddi sorunlara yol açmaktadır. Bu okullara verilen araçlar, hem daha fazla maddi yük getirmekte hem de zaman kaybına yol açmaktadır” (TBMM, 2006). Doğrudan sorunla yüz yüze olan bir öğrenciden alınarak aktarılan bu bilgi okullarımızın mevcut durumlarıyla ilgili bize ışık tutmaktadır.

En temel temizlik alışkanlıkları olan el yıkama ve diğer tuvalet alışkanlıklarının özellikle kırsal kesimlerde bulunan okullarda günümüzde ne düzeyde gerçekleştiği de araştırılması gereken bir başka konudur.

Tabi yukarıda bahsedilen bütün bu problemlerin giderilmesi için Dewey’in ya da bu alanda uzman kişilerin önerilerinin ne ölçüde dikkate alınıp gerçekleştirildiği sorusu düşündürücüdür.

Bir de okullarda son yıllarda başlatılan ve sağlık bakanlığıyla birlikte yürütülen bir “beyaz bayrak” uygulaması vardır. Ölçütlerine dikkat edildiğinde, “Okul bahçesinin etrafı çevrili mi?“, “Okul çevresinde çöp ve atık yığını, su birikintisi var mı?“, “Sınıflar daki öğrenci sayısı uygun mu?” gibi okulun sahip olduğu fiziki imkânları ön plana çıkaran (<http://www.eduankara.com/habergoster.asp?id=567>), bu yüzden pek çok maddesiyle öğrencileri, öğretmenleri hatta bazı yönleriyle okul yönetimlerini bile edilgen durumda bırakan bu uygulama da, diğer benzeri uygulamalar gibi herhalde velilerinin maddi durumunun ve imkânlarının iyi oldukları okulları diğer alanlarda olduğu gibi öne çıkarmaya devam ettiği kadar geriye kalan okulları da arka sıralarda bırakmaya devam edecektir. Oysaki Dewey’in de belirttiği ve bir eğitim kurumuna yakışacak şekilde, her okulun kendi olanakları çerçevesinde, okul içerisinde ve dışarısında öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilen sağlık kampanyaları ve projelerinin sayısı, öğrencilerle düzenlenecek sağlık söyleşileri gibi çalışmalar da ölçütler içerisinde yer almalıydı. Sağlık bakanlığına bağlı bir hastane için bahsedilen ölçütler yeterli olsa bile bir eğitim kurumu için asla yeterli değildir.

5) Okul Disiplini

John Dewey, incelemelerini gerçekleştirdiğinde okulların açık olmaması nedeniyle, kendisine verilen bilgilerden birtakım çıkarımlar yapmıştır. İlk olarak okuldaki disiplin ve yetiştirme yöntemlerinin gereğinden fazla biçimci bir şekilde uygulandığı yönündeki kanaatini ifade etmiştir. Emirler vermek ve öğrencilerden mutlak itaat beklemenin, onları demokratik bir yurttaş olarak yetiştirilmesi için

uygun bir yöntem olmadığını belirtmiştir. Kısacası, cumhuriyet idaresi altında bulunan okulların yönetim anlayışlarının mutlakiyet idaresi altında bulunanlar gibi olmaması gerektiğini vurgulamıştır.

Aslında bu durum o yıllarda olağan bir durum olarak görülebilir, çünkü öncelikle dendiği gibi mutlakiyet kültürünü benimsemiş bir halkın demokratik bir cumhuriyet anlayışını başta özümseyip okullarda uygulamaya geçirilmesi beklenemezdi. Ayrıca, sanayileşme yolunda ilk adımlarını atmaya çalışan bir ülkede okulların aynen Avrupa'da ilk uygulamalarında da olduğu gibi fabrika-okul anlayışı içerisinde işletilmesini o yıllar için şartırcı görmemek gerekir.

Bununla birlikte çalışmanın ilgili bölümlerinde de belirtildiği gibi bakanlığın değişime inatla direnen bürokratik, hantal yapısı, okul yöneticilerinin ve denetçilerinin yetiştirilmesinde ve atanmasında liyakat ve kariyer unsurlarının göz önüne alınmaması, paralelinde öğretmenlere ve öğrencilere esin ve motivasyon kaynağı olmaktan oldukça uzak bu tarz yönetim yapısı ve yöneticilerinden dolayı bilgi çağının getirilerinin öğrencilere demokratik bir ortamda aktarılamaması ve paylaşılabilmesi okul disiplinini ve güvenliğini neredeyse bitme noktasına getiren başlıca unsurlar olarak düşünülebilir.

Eğitim kurumlarında şiddet, artık göz ardı edilemeyecek boyutlara ulaşmıştır (Kılıç, 2007). Bunun en büyük kanıtı MEB'in okullarda sürekli artan şiddet ve disiplinsizlik olaylarına karşın çareyi İçişleri Bakanlığıyla yakın zamanda imzalanan protokolde aramasıdır (MEB, 2007). Sorunu kaynağından aramayan bir anlayış maalesef okulları bir yönüyle güvenlik güçlerine emanet etmek zorunda kalmıştır. Böyle bir durum "sivil anayasa" tartışmalarını başlatan siyasi çevrelerin bakış açısıyla oldukça zıtlaşmakta ve ortaya çıkan çelişkili durum izleyenlere ibretlik bir tablo sunmaktadır. Bu hâliyle eğitim kurumlarımız aktif, katılımcı, çoğulcu değerlerle yüklü demokratik yurttaşlar yetiştirmeyi sağlayamamaktadır (Tekeli, 2004:26).

Zaten ortaöğretim kurumlarının denetimini, biçimsel olarak ve de çağcıl anlayışların oldukça gerisinde kalacak şekilde, Türkiye'nin yalnızca üç ilinde örgütlenen bir örgüte (Bakanlık Müfettişliği) bırakılması ve yukarıda anlatılan diğer olumsuzluklar bu duruma çıkarılmış açık bir davetiyedir.

Oysaki Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde de açıkça belirtildiği gibi güvenlik ihtiyacı en temelde gerçekleştirilmesi gereken bir gereksinimdir. Kişinin yukarılara çıktıkça barınma ve beslenme, sonrasında bir topluluğa ait olma duygusunu yaşama ve nihayetinde kendini gerçekleştirme beklenmektedir.

Maalesef şu anki tabloda görülmektedir ki; çocuğun ve genç bireyin hâledilmesi gereken en temel meselesi bile bakanlıkça çözülememiş, öğrencilerin tamamının okul topluluğunun mutlu ve kendini gerçekleştirmiş bir bireyi olması ise bu kuramsal yaklaşım içerisinde zaten yanına bile yaklaşılamamış bir hedeftir.

Oysaki Dewey, daha 1920’li yıllarda, “*eğitim yetkililerinin öğretmen örgütleri aracılığıyla öğrencilerin okul yönetimine katılmasını ve idari işlerin öğrenciler tarafından özümsemesini sağlayan okul yönetim sistemleri hakkında incelemelerde bulunmasını*” önermektedir. Ve son olarak da bütün bunların ötesinde hiçbir şeyin öğrencilerin okulun maddi, manevi ve düşünsel gelişimi için sorumluluk üstlenmeleri gerektiğini anlamaları ve bu sorumluluğu üzerlerine almaları için eğitilmelerinin önemli olması kadar birinci planda olmaması gerektiğini söylemiştir.

Bırakın öğrencileri öğretmenlerin bile okulun gelişimi için sorumluluk alması konusunda başarılı olamayan okul yönetim sistemleri göz önüne alındığında Dewey’in önerilerinin çarpıcılığı ve günümüzde bile geçerliliğini sürdüren tespitlerinin doğruluğu daha iyi anlaşılabilir. Eğer bütün bu öneriler, günlük kaygılarla şekillenen politikalarla değil de bu konunun uzmanlarının yaptıkları araştırmalar, bilgi ve tecrübelerinin ışığında şekillenen öneriler paralelinde yapılsaydı okul güvenliğinin günümüze ulaşan düşündürücü ve bir o kadarda üzücü durumu bu halde olur muydu?

6) *Çeşitli Konular*

Bu başlık altında Dewey özellikle özel okulların eğitim sistemi içerisindeki önemleri üzerinde durmuş ve sayılarının artırılması yönünde teşvik edilmeleri gerektiğini belirtmiş; bu okulların resmî okullarla karşılaştırıldıklarında eski alışkanlıklara bağlı kalmayarak yeni girişimlere atılan öncü kurumlar olduğunu söylemiştir. Yerli ve yabancı tüm özel okulların denetimlerinin devlet tarafından yerine getirilmesinin olağan olduğunu, bununla birlikte genel sınırlar saklı kalmak üzere bu okullarda müfredat çeşitliliğinin teşvik edilmesi gerektiğini ilave etmektedir. Yabancı okulların genellikle kendi okullarındaki sistemleri uyguladıklarından bu ülkelere gidilmese bile, bu ülkelerin eğitim sisteminin işleyişi hakkında genel bir kanaatin daha az zahmet ve masrafla edinileceğini belirtmiştir (Dewey, 1924).

Devlet tarafından eğitim için yapılan harcamaların küçümsememle birlikte, Türk toplumundaki hızlı nüfus artışı ve ülkenin ekonomik gücü ile birlikte devletin eğitime ayırdığı bütçe oranı dikkate alındığında, özel sektörün eğitim

alanına yatırım yapması ve bunun teşvik edilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır (Yüksel, 2007).

Yukarıdaki bu iki husus göz önüne alındığında özel okulların sayısının ülke genelinde artırılmasının önemi daha da artmaktadır, fakat maalesef özel okulların oranını dünyada gelişmekte olan ülkeler arasında en son sıralarda yer almak üzere yalnızca 1,9'dur (<http://www.milliyet.com.tr/2006/07/11/son/sontur28.asp>). Bakanlık gerçekten takdir edilecek bir biçimde, 2007 Çalışma Programında "2007–2011 yıllarında özel dershanelerin özel okullara dönüştürülmesi için gerekli teşviklerin sağlanması" yönünde karar almıştır, ama ne ilginçtir ki, OKS sınavının kaldırılacağı haberleriyle bakanlık, 8. sınıfın yanı sıra 6., 7. sınıfın sonlarına da çoktan seçmeli bir merkezî sınav sistemi ekleyerek öğrencilerin açık bir şekilde dershaneye bağımlılığını arttırmıştır. Bu a eğitimdeki değişimlerin öncüsü olabilecek özel okulların oranının hala oldukça düşük olarak kalmasına açıkça neden olacaktır. Ayrıca son çıkan 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu özel okulların açılışlarında bir takım kolaylıklar getirirse de özel okulların sayılarını anlamlı bir şekilde arttıracak bir nitelikte değildir.

Aynı müfredat, benzer nitelikteki öğretmenler ve benzer yöntemlerle yürüyen bir "özel okullar" ağının ülkedeki maarif sisteminin yenilenip "çağa ayak uydurması"nda nasıl olumlu bir rolü olabilir? Zaten onlar da dönüp dolaşıp sıra üniversite sınavlarına (doğrusu: "yarışma") gelince bir bölümü yine kendi yönetimlerinde olan "dershaneler" in kapısını çalmıyor mu? Bu şekilde işleyen bir sistemden bilgi toplumunun istediği nitelikli bireylerin yetişmeyeceği açıktır (Bumin, 2006).

Sonuç ve Öneriler

John Dewey'in Türk Eğitim Sisteminin sorunlarıyla ilgili yaptığı tespitlere ve çözüm önerilerine bütüncül bir bakış açısıyla bakıldığında aslında bu sorunlarının oluşumunun, hâlen günümüzde bile, birbirleriyle ilişkili olarak ortaya çıktığı ve çözümlerinin de sorunları yüzeysel değil, temelinden ve kapsamlı bir bakış açısıyla ele alındığında ortaya konulacağı rahatlıkla görülebilir.

Aslında eğitimin öncelikli sorunlarının tam olarak tespit edilemeyip çözülememesi eğitim bakanlıklarının yönetsel düzeydeki kapasitelerinin yetersizliğine bağlanabilir. Geline nokta bakıldığında maalesef bu durum Türkiye'de oldukça açık bir biçimde görülmektedir.

Bu durumun aşılmasında eğitim bilimleri alanında konunun uzmanı olan, liderlik özellikleriyle tüm bir MEB teşkilatına esin ve motivasyon kaynağı olabilecek, öncelikle de en üst yöneticilerden başlanarak okul yöneticilerine kadar liyakatli kişilerin bu görevlere atanması ve Millî Eğitim politikalarının günlük siyasi rüzgarlardan etkilenmeyecek şekilde devlet politikasına dönüştürülmesindedir.

Ancak bu ve benzeri çözüm yollarıyla yabancı bir uzmanın seksen yıl kadar önce tespit ettiği sorunların ötesine geçebilmek, eğitim alanında önde görünen ülkelere bile model olabilecek bir eğitim sistemi oluşturabilir ve onların sorunlarıyla ilgili somut çözümler getirebilen uzmanlar yetiştirebiliriz.

Kaynaklar

- Açıklan, A. (1998). *Toplumsal, kurumsal ve teknik yönleriyle okul yöneticiliği*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Alıcı, U. (2004). Milli Eğitim Bakanlığı, 'Eğitim Akademisi' Kuruyor. www.habervtirini.com. internetten 16.10.2007 tarihinde elde edilmiştir.
- Arslan, A. (2004). <http://www.sabah.com.tr/2004/08/07/gnd104.html>; İnternetten 15.10.2007 tarihinde elde edilmiştir.
- Bumin, K. (2006). Özel Okullara Devlet Yardımı (2). <http://makale.turkcebilgi.com>. İnternetten 19.10.2007 tarihinde elde edilmiştir.
- Bursalıoğlu, Z. (2002). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranışlar*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bülül, M. (2006). *İlköğretim okul yöneticilerinin performanslarının 360 derece performans değerlendirme sistemiyle değerlendirmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Dewey, J. (1924). Türk eğitim sistemi hakkında rapor ve makaleler. *Cumhuriyet, Eğitim Reformu ve Dewey*. İstanbul: Forum İstanbul Enstitüsü Yayınları (2007), No:6.
- Gür, Ş. Ö. (2005). Eğitim yapıları okullar: Sümer tapınaklarından küresel tapınaklara. *Mimarlık Dergisi*, Mayıs-Haziran, 323.
- Güvenç, B. (2004). Nasıl bir eğitim? Küreselleşen dünyada bilgi toplumuna geçiş. *Cumhuriyet, Eğitim Reformu ve Dewey*. İstanbul: Forum İstanbul Enstitüsü Yayınları (2007) No:6.

- Kılıç, R. (2007). Okullarda şiddetin önlenmesi ve azaltılması, okullarda şiddetin önlenmesi: mevcut uygulamalar ve sonuçları. Ankara: TED Yayınları.
- KYGM. (2007). <http://kygm.kulturturizm.gov.tr>. İnternette 10.11.2007 tarihinde elde edilmiştir.
- MEB.(2007). <http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=1235>. İnternette 13.11.2007 tarihinde elde edilmiştir.
- Özdemir, S. (2007). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Pınardağ, M. (2008). *Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Alt Sisteminin Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Rapor*, www.temsen.org.tr, internette 16.02.2008 tarihinde elde edilmiştir.
- Rondinelli, D. A., Middleton J., Verspoor, A. M. (1990). *Planning education reforms in developing countries*. Durham and London: Duke University Pres.
- TBMM. (2006). *2006 Öğrenci Meclis Tutanakları*. www.tbmm.gov.tr. İnternette 15.10.2007 tarihinde elde edilmiştir.
- Tekeli, İ. (2004). *Eğitim üzerine düşünmek*. (2. Baskı) Ankara: TÜBA Yayınları.
- Tuzcu, G. (2003). Lisansüstü öğretim için yurtdışına öğrenci göndermenin planlanması. *Milli Eğitim Dergisi*, Güz, 160.
- Yıldırım, N. (2000). Sınıf öğretmenlerinin denetimlerinin objektifleştirilmesi. *PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, Özel Sayı.
- YÖK. (2007). *Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi*. www.yok.gov.tr internette 19.11.2007 tarihinde elde edilmiştir.
- Yüksel, A. (2007). *Özel Okulların Eğitime Ekonomik Katkıları*. www.stratejikboyut.com; internette 19.10.2007 tarihinde elde edilmiştir.

Summary

THE SOLUTIONS FROM 1920s TO THE EDUCATIONAL PROBLEMS in 2000s: WHAT HAS CHANGED SINCE DEWEY?

Murat BÜLBÜL*

Introduction

Atatürk took the priority over the educational reforms since he knew role of educational institutions which were not able to modernize in collapse of Ottoman State. One of his actions to realize the educational reforms was to invite John Dewey, a famous educator and philosopher in his era, to Turkey in 1924.

When examining his pre-report prepared during his visit and main report and five articles on Turkey after his visit, it is obviously seen that he suggested many proposals for reconstruction of educational system and offered many solutions to educational problems with a progressive approach, considering the school at the centre of social development.

In this study, our most of current educational problems and the proposals in Dewey's report are dealt with comparatively and discussed what has/has not changed since then.

Educational Problems and Solution Proposals

Today, Turkey has numerous educational problems mainly focused on increasing the schooling across the country, teacher-training politics, school curriculum, managerial and supervisory problems, and organization of Ministry of National Education and so on. Many of them, unfortunately, cannot be solved permanently and effectively even till today.

Address for correspondence: * İlköğretim Müfettiş Yardımcısı İl Milli Eğitim Müdürlüğü VAN, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, muratbulbul77@hotmail.com

We may classify these problems under these headings generally and briefly:

1) Organization of Ministry of National Education (MEB) and Its Principal Missions:

a) Organization of Ministry of National Education (MEB): MEB still has such a cumbersome, centralist and inefficient structure including as many units and general directories as numbers of types of schools in the country. It is impossible to make educational reforms at schools before MEB reforms itself (Güvenç, 2004).

Dewey (1924) emphasized that so centralist structure of the ministry may strangle the local interests and interferences, causing so much bureaucracy in education. He suggested that MEB should authorize and empower the local units and schools; therefore, MEB could become a moral guide and source of inspiration instead of dictatorial centre to schools.

b) Educational Literature: One of main barriers to educational reforms is that educators cannot / do not follow renewing educational literature usually in English. Dewey advised that attention should be given to translating foreign educational literature especially that of progressive schools, giving accounts of practical methods. In addition, “teachers” reading circles and discussion groups should be formed. Therefore, teachers can share their knowledge and experience with each other, so that they can follow the new approaches in education.

However, today, teachers are only responsible to read and sign a “journal of notification” called “Tebliğler Dergisi” in Turkish, a legal guideline sent to schools and issued by the ministry, and guide books of some subjects. There are no other applications and regulations led by the ministry that motivate and guide teachers to follow the developments in the field of education and share their experience.

c) Library Activities: In Turkey, the number of the libraries is inadequate; there is only one library for 63215 people (<http://kygm.kulturturizm.gov.tr>). Dewey put a special emphasis on the importance of an active library centre in the school for not only use of school pupils but adapted also for the whole population of the community.

Unfortunately, school libraries in Turkey are generally not sufficient to answer even to the students’ demands. There are some researches in Turkey showing inadequacy of the school libraries by evaluation of school pupils (Bülbül, 2006).

d) School Construction: Dewey suggested that there should be a special section in the ministry which selects specialists in primary and secondary education familiar with the relation between educational aims and methods and the construction and equipment of buildings and grounds, and also the problems of hygiene. Moreover he stressed that there is much more relation than accepted between school construction and discipline and methods of training at school.

On the other hand, as it is remembered from the earthquake of August the 17th 1999 many school buildings were heavily damaged or collapsed. It can be inferred from this situation that the ministry have not been able to solve problem of firmness and durability of school buildings.

2) Training and Treatment of Teachers, School Principals and Inspectors: Dewey (1924) proposed that profession of teaching should be made more attractive for people and MEB should found new institutions to educate and train high-school teachers, school principals, inspectors and specialists.

Most of the problems, today at schools, are on based the incompetence of the school managers since it is not compulsory for the ones who want to be a school manager in Turkey to take a school management course or graduate from such an institution. These circumstances are not so different to become an inspector of education. In 1991, Academy of National Education was planned to open, therefore, to educate and train the future of the specialists, school principals and inspectors. However, despite indispensability of such an academy in this era, there is no signal for that academy to be founded.

3) The School System and Curriculum

According to Dewey (1924), each portion of the school system should be a complete unit in itself so that those who have completed it have received a definite and obvious advantage irrespective of whether they pass on to a higher division of the school system or not. Some modification might be done on the curriculum in different sections of the country so that school studies will be connected with the life and need of the pupils.

4) Health and Hygiene

In 1924, there are many contagious diseases in Anatolia like malaria. Dewey (1924) put forward some offers to prevent from the diseases first in his report. He

suggested that the department of public instruction in connection with the department of public health should prepare leaflets for use in the schools, and special talks on the health should be given for the public in the schools.

5) School Discipline

When Dewey was in Turkey, schools were not in operation. Despite that, he got some impression about school discipline from what he was told that school discipline was too formal. He reminded in his report that school in a republic require very different systems of government and discipline than those in an autocracy. Methods of dictation, arbitrary control and mechanical obedience do not fit pupils to be citizens in a democracy.

6) Miscellaneous

When looking at the related statistics and compared with developed countries, it is obviously seen that percentage of number of private schools in Turkey is very low (<http://www.milliyet.com.tr/2006/07/11/son/sontur28.asp>).

Dewey (1924) pointed out that private schools can render a specially valuable service in the present transitional stage of Turkish education. In addition they can engage in development and testing of new methods and principles.

Conclusion

When examining the Dewey's report, it is clearly shown that he offered his proposal comprehensively, considering not only the current problems of the educational system but also problems that would likely be experienced in the future. Indeed, as we mentioned in the article, most of the problems are still unsolved more seriously and dramatically. One of the most important reasons for that might be lack of capacity of education ministries in developing countries.

In order to cope with these complicated and serious problems, specialists in the educational field should be appointed to every managerial position, from top to bottom, in organization of Ministry of National Education.